

Секція: Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

Тимчишин Юлія Василівна

кандидат економічних наук, докторант

ДУ «Інститут регіональних досліджень

імені М.І. Долишнього НАН України»

м. Львів, Україна

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ

Питанням забезпечення сталого фінансового розвитку України і її регіонів являються взаємопов'язаними і взаємодоповнюючими, оскільки їх фінансова безпека є якісною основою стратегічних перетворень в державі загалом. Нестабільне фінансове становище значної кількості регіонів України зумовлене значними ризиками та впливом несприятливих процесів в їх економічному розвитку, зокрема: формування податкового боргу та значного податкового навантаження суб'єктів господарювання, дефіцит місцевих бюджетів та децентралізація фінансових ресурсів, низький рівень інвестиційних надходжень та кредитного забезпечення економіки, відсутністю інноваційної складової розвитку регіонів тощо.

Фінансова безпека регіонів, як складова економічної безпеки регіонів, визначає стан захищеності життєво важливих регіонів та їх підприємницьких структур, громадян у фінансовій сфері від впливу різносторонніх загроз, що обумовлені недостатністю фінансових ресурсів, їх збалансованістю та ліквідністю. Відносно сказаного слушно відзначає Карпінський Б. А., що «збалансованість фінансової системи регіону полягає у цілеспрямованому формуванні та реалізації заходів фінансової регіональної політики щодо забезпечення відповідності між реальними потребами та наявними можливостями економічного розвитку регіону» [2, с. 141]. Внаслідок чого фінансову безпеку варто розглядати як надзвичайно

складну багаторівневу систему, яку утворюють ряд підсистем, кожна з яких має власну структуру і логіку розвитку [4].

З позиції регіонального розвитку варто розглядати складові фінансової безпеки регіону, які безпосередньо створюють базис і дають можливість кількісної і якісної оцінки їх фінансово-економічного розвитку та задоволення потреб та фінансової захищеності усіх суб’єктів регіону. Доцільно розглядати на рівні регіону саме такі складові фінансової безпеки регіону: бюджетну, податкову, інвестиційну, інноваційну, грошово-кредитну, фінансову безпеку суб’єктів господарювання, фінансову безпеку населення і сфери страхування [1].

Основні фактори, які чинять негативний вплив на рівень фінансової безпеки регіонів України [5]:

1. *Зовнішні фактори:*

- *на світовому рівні:* кризові тенденції світової фінансової системи; зміна кон’юнктури світових цін і зовнішньої торгівлі; зміна процентних ставок на світовому ринку; посилення глобалізаційних процесів та конкуренції між державами у фінансовій сфері; агресивне завоювання потужними країнами світового фінансового простору; тінізація світової фінансової системи; безконтрольність зовнішніх фінансових операцій, пов’язаних із їх інтенсифікацією й мобільністю через широке застосування новітніх інформаційних технологій; недооцінка світовою спільнотою економічних перетворень в Україні тощо;
- *на загальнодержавному рівні:* політична нестабільність у країні; недостатній обсяг міжнародних резервів; високий рівень внутрішнього й зовнішнього боргів; низька інвестиційна привабливість; недосконалість бюджетної системи, міжбюджетного регулювання; дефіцит державного бюджету; недосконале правове регулювання фінансово-кредитної сфери;

неефективність податкової й валютної політик держави; високий рівень інфляції та тінізації економіки; великі процентні ставки за кредитами; високий рівень монополізму на фінансовому ринку, нестабільність фінансового й валютного ринків; недосконалість банківської системи, розходження її інтересів із інтересами реального сектору економіки; надмірний державний борг; надмірна залежність національної економіки від іноземного інвестування; неефективна протекціоністська політика тощо.

2. *Внутрішні фактори:*

- *економічні:* низька ресурсна забезпеченість економічної сфери регіонів; недостатня податкоспроможність регіонів; низька інвестиційна привабливість і активність регіонів; прорахунки в інвестиційній політиці; неправильний вибір фінансових пріоритетів регіонального розвитку; дефіцит місцевих бюджетів; значне податкове навантаження на суб'єктів господарювання; нерозвиненість ринку фінансових послуг; недосконалість регіональної влади; недостатній інноваційний розвиток регіону; висока зношеність основних засобів;
- *соціальні:* зниження заробітної плати та інших соціальних виплат; недофінансування соціальної сфери; зростання безробіття; недостатні заощадження населення; зростання податків з доходів громадян; втрата інвестованих і депозитних коштів; збільшення процентних ставок за кредитами; непередбачені фінансові витрати; підвищення цін на матеріальні блага, тарифи, послуги; знецінення грошових заощаджень;
- *екологічні:* брак інвестицій у основний капітал на охорону навколишнього природного середовища та раціональне

використання природних ресурсів; недоотримання та нецільове витрачання екологічних зборів; недостатні видатки на капітальний ремонт основних засобів природоохоронного призначення; замала фінансова підтримка на охорону біологічного різноманіття;

- *науково-технологічні*, які пов’язані з використанням застарілих технологій і обладнання, що гальмує процеси їх модернізації та оновлення;
- *інформаційні*, котрі виникають унаслідок браку інформації про зовнішнє середовище, що не забезпечує зворотного зв’язку;
- *матеріальні*, які пов’язані зі знищенням обладнання та інших засобів виробництва;
- *правові*, що виникають через недосконалість правової бази, а тому змушують підприємства маневрувати між законами та підзаконними актами.

Політику фінансової безпеки регіону можна розглядати як систему фінансових цілей, заходів і дій, спрямованих на узгодження фінансових потреб та інтересів економічної, соціальної й екологічної сфер регіону та захист останнього від впливу внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих факторів шляхом використання наявних і потенційних можливостей запобігання, усунення чи нейтралізації цього впливу. Така політика реалізується регіональними та центральними органами законодавчої, виконавчої й судової влади, органами місцевого самоврядування, населенням, які виступають її суб’єктами. Мета політики фінансової безпеки регіону підпорядкована загальній меті регіональної політики фінансового забезпечення стійкого розвитку та полягає у фінансовому забезпеченні потреб регіону, попередженні та нейтралізації впливу дестабілізуючих факторів на їх задоволення.

Відповідно до зазначеної мети, політика фінансової безпеки регіону повинна виконувати такі завдання, як: діагностика та прогнозування зовнішніх і внутрішніх загроз забезпеченню реалізації фінансових інтересів регіону; визначення найгостріших фінансових проблем регіону, ранжування їх за мірою небезпеки; розробка системи фінансових заходів, спрямованих на розв'язання фінансових проблем, створення фінансових механізмів захисту регіональних інтересів; запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз фінансовим інтересам регіону; диверсифікація фінансових джерел та оптимізація фінансових потоків для забезпечення збалансованості сфер стійкого розвитку відповідно до встановлених критеріїв безпеки; підвищення ефективності використання наявних фінансових ресурсів регіону, контроль їх обсягів.

Основними загрозами фінансової безпеки регіонів України є: дестабілізація фінансового сектору економіки; нестача та неефективність використання фінансових ресурсів; зростання внутрішнього та зовнішнього боргу держави; високий рівень інфляції; нестабільний курс національної валюти; нерівномірність розміщення виробництва; зростання рівня тіньового сектору та корупції; воєнні дії та зростання соціальної напруженості в державі [3].

Подолання таких загроз не є компетенціями органів влади окремого регіону, тому можна стверджувати, що основним джерелом виникнення загроз є макрорівень. Нажаль, сьогодні державні органи не виконують в повному обсязі свої повноваження, щодо забезпечення належного рівня фінансової безпеки регіону, що і викликає за ланцюговим зв'язком поширення небезпеки на інші рівні забезпечення фінансової безпеки.

Крім невиконання державними органами влади своїх повноважень в повному обсягу на рівні держави та невиконання місцевими органами повноважень щодо забезпечення фінансової безпеки регіонів, існує реальна проблема дефіциту інформації. Так, не всі показники можна розрахувати

через складність доступу або відсутність інформації у вільному доступі. Така ситуація негативно впливає на весь процес оцінки фінансової безпеки як регіону, так і держави.

Для забезпечення нарощення фінансового потенціалу, захищеності інтересів, стійкості регіонів та протистояння дестабілізуючим факторам, а також стабільності ситуації та регіонального розвитку пропонується вжити комплекс заходів щодо визначення найгостріших фінансових проблем регіонів, ранжування їх за мірою небезпеки, пріоритетністю розв'язання шляхом створення фінансових механізмів захисту інтересів стійкого розвитку, диверсифікації фінансових джерел, оптимізації фінансових потоків та підвищення ефективності використання наявних фінансових ресурсів регіонів [5].

Актуальним для регіональної політики є врахування усіх загроз фінансової безпеки регіону, що можуть призвести до катастрофічних наслідків економічного розвитку регіону, масового банкрутства суб'єктів господарювання і підриву системи життєзабезпечення населення регіону.

Література

1. Виклюк М.І. Структура фінансової безпеки регіону та характеристика її складових / М.І. Виклюк // Електронний журнал «Ефективна економіка». URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1485>
2. Карпінський Б.А. Індикатори фінансової безпеки в контексті збалансованості фінансової системи держави / Б.А. Карпінський // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць. Львів, 2008. Вип. 18.2. С. 131-145.
3. Матвійчук В.І., Нешко Р.М. Фінансова безпека регіону як складовий елемент фінансової безпеки держави / В.І. Матвійчук, Р.М. Нешко //

Фінанси, облік, банки. 2017. № 1 (22). С. 125-134. URL:
<file:///C:/Users/Admin/Downloads/5021-10086-1-SM.pdf>

4. Скворцова М.А. Формирование системы управления финансовой безопасностью регионов приволжского федерального округа на основе многомерной классификации / М.А. Скворцова. URL: <http://sisupr.mrsu.ru/2008-1/pdf/29-skvortzova.pdf>
5. Юрків Н.Я. Регіональні чинники фінансової безпеки реального сектору економіки / Н.Я. Юрків // Фінанси України. 2011. № 12. С. 99-110. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Fu_2011_12_11.pdf